

Förbandsbesöksrapport Gotlands regemente P 18

11-12 november 2024

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspliktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem värnpliktiga väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som gavs vid besöket. Den belyser såväl brister och utmaningar som det som fungerar väl och annat som bidrar till positiv utveckling på förbandet. Genom detta uppmuntras andra förband att ta efter goda exempel och gemensamt arbeta för att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och främja goda utbildningsförhållanden.

Innehållet i rapporten har kommunicerats med berört förband, som har lämnat synpunkter på dess innehåll. Den utgör också en dialog med besökt förband, som får möjlighet att åtgärda fel och brister som följs upp under ett andra besök. Föreliggande rapport delges relevanta funktioner inom Försvarsmakten. Rapporten publiceras även på www.pliktradet.se samt delges andra myndigheter och organisationer, media, riksdagen och Regeringskansliet. Rapporten reflekterar Pliktrådets syn på verksamheten.

Rapporten ligger till grund för den slutrapport som Pliktrådet författar under kvartal två.

Pliktrådets besökare:

Ella Bjurhager
Jakob Ahlesten

Innehållsförteckning

Förbandsbesöksrapport Gotlands regemente P 18	1
Plikträdet	1
Rapporten	1
Innehållsförteckning	2
Information om förbandet	2
Sammanfattning av rapporten	3
Arbetsmiljö & säkerhet	3
Boendemiljö & vistelseutrymmen	3
Försvarshälsan	4
Fysisk belastning	4
Psykisk hälsa	4
Avbruten utbildning	5
Juridiska rättigheter och skyldigheter	5
Attityder & jargong	5
Materiel & personlig utrustning	5
Information & mönstring	6
Medinflytande	6
Meningsfull utbildning	7
Meningsfull fritid	7
Resor	8
Soldathem	8
Övrigt	8
Avslutning	9

Information om förbandet

Garnisonen ligger strax utanför Visby och utbildar 117 värnpliktiga för grundutbildningsåret 2024/2025. Förbandet utbildar plutonsbefälselever med fullt försteg, vilket innebär att nästa kull med plutonsbefälselever rycker in i mars 2025. Vid mars kommer det då att befinna sig 213 värnpliktiga på förbandet. P 18 utbildar i fyra plutoner; stridsfordon/LVKV, GRK, samband och underhåll. Mitt emot garnisonen ligger Suderbys, vilket är en gård som ägs av Fortifikationsverket och utgör de värnpliktigas matsal.

Sammanfattning av rapporten

Pliktrådets huvudsakliga erfarenheter från besöket har kommunicerats till P 18. Plikträdet föreslår att förbandet:

- Fortsätter främja den goda jargong och förbandsanda som finns. Det öppna klimatet återfinns både mellan värnpliktiga och mellan värnpliktiga och befäl samt annan personal.
- Arbetar för att minska den onödiga stress som förflyttning till matsalen medför. De värnpliktiga äter på Suderbys och det blir därför ont om tid att ta sig dit och äta i lugn och ro med den tid som ges.
- Fortsätter arbeta för rekrytkort för sjötrafik Destination Gotland, inför chartrade bussar till större knytpunkter och skapar expeditionstider hos adjutanterna.
- I dialog tillsammans med de värnpliktiga utvecklar möjligheterna och initiativen till en meningsfull fritid. Förbandets värnpliktiga framförde att deras meningsfulla fritid är väldigt begränsad och att det ibland kändes som om de är bundna till kasern. Detta har påverkat många av de värnpliktigas mående negativt.
- Fortsätter det gynnande arbetet med en god psykosocial arbetsmiljö.
- Fortsätter driva frågan mot Fortifikationsverket och Trafikverket om att ta fram alternativa lösningar på länsväg 140.
- Fortsätter arbetssättet för medinflytandeorganisationen och jobbar för att använda plutonens timme till sin fulla potential.

Punkterna kommer att följas upp under andra besöket.

Arbetsmiljö & säkerhet

Plikträdet uppfattade att P 18 hade ett högt säkerhetstänk. De värnpliktiga beskrev att säkerhetsgenomgångarna inför skarpa skjutningar följer en tydlig struktur och att det känns tryggt. Det hade förekommit ett fåtal vådaskott med lös ammunition under skjutningar där de värnpliktiga haft ett lågt stridsvärde. Det ska ha gjort avvikelserapporter på dessa. Förbandets skyddsassistenter har fått Försvarsmaktens centrala skyddsassistentutbildning (CSAU) och var väl införstådda i arbetet med avvikelserapportering. Plikträdet hade en kort diskussion med förbandsledningen om tilldelning av TEID kort till skyddsassistenterna för att genomföra avvikelserapportering direkt i PRIO. Plikträdet anser att det vore en bra lösning men att det inte får bli ett hinder för utbildningen eller tiden för återhämtning.

Mellan garnisonen och matsalen går det en 60-väg och som måste korsas av de värnpliktiga, vilket enligt både de och förbandet utgör en stor säkerhetsrisk. P 18 har drivit frågan om att ta fram alternativa lösningar på vägen mot Fortifikationsverket och Trafikverket. Plikträdet uppmanar förbandet att fortsätta med detta. Plikträdet kommer följa upp handlingsplan för detta vid återbesöket.

Boendemiljö & vistelseutrymmen

Kasernerna var helt nybyggda och utgör Försvarsmaktens nya standard för nybyggnation av kaserner. En till kasern med 240 sängplatser förväntas vara klar om två år. Vistelseutrymmena var mycket fräscha och det uppskattades av de värnpliktiga. Dessvärre uttryckte de att den vattenavvisandeförmågan i hygienutrymmena inte fungerar lika bra. Med tanke på att de värnpliktiga

spenderar majoriteten av sin lediga tid på kasern efterfrågade även de värnpliktiga att dagrummen skulle inredas mer.

Förflyttning till matsalen har varit en onödig stressfaktor för de värnpliktiga. Den nya matsalen inne på garnisonen är under uppbyggnad. Tills dess äter de värnpliktiga på Suderbys. De förtroendevalda uttryckte att det blir ont om tid att ta sig dit och äta i lugn och ro, framförallt om individer har fysiska begränsningar.

Vid samtal med befälslagen uttrycktes en oro för att infrastrukturen inte kommer utvecklas i takt med de växande värnpliktskullarna. P 18 är inte ensamma om detta utan Plikträdet har blivit uppmärksammade om oron på flera av Försvarmaktens förband. Detta arbete driver och följer Plikträdet upp på central nivå i Försvarmakten och gentemot makthavare i regeringen.

Försvarshälsan

Försvarshälsan var bemannade med två sjuksköterskor, två fysioterapeuter, en psykolog, en läkare, en medicinsk sekreterare och en chef. Det planeras för att rekrytera en till läkare och en psykolog för att möta behovet med de ökande värnpliktskullarna.

Under föregående utbildningsår förekom det att befäl gjorde egna medicinska bedömningar, men enligt Försvarshälsan ska detta inte vara ett problem i år. Befälen uppfattas ta sjukmönstring på allvar och därefter göra nödvändiga anpassningar i tjänsten. Plikträdet uppfattade att det har varit en miss i kommunikationen mellan Försvarshälsan, befälslag och värnpliktiga gällande sjukmönstring. Det fanns behov av att tydliggöra att det krävs en underskrift från befäl på sjukmönstringslappen.

Vanligaste medicinska ärendena på Försvarshälsan har varit kläm och skärskador, bullertrauma och infektioner. Vanligaste fysiska ärendena har varit belastning i underben, fötter, knä, axlar och ryggbesvär.

Plikträdet och Försvarshälsan förde en dialog kring mönstringsprocessen och behovet av en fysioterapeut på prövningskontoren. Idag är inte den kompetensen representerad under mönstringsprocessen och det finns ett behov av ett mer finmaskigt filter för att upptäcka tidigare fysiska belastningar. Plikträdet tar med denna fråga i dialog med Plikt- och prövningsverket.

Fysisk belastning

De värnpliktiga uttryckte att belastningstrappa har använts olika för 12 månaders och 15 månaders där 15 månaders hade en brantare belastningstrappa. Efter en vecka bar de full utrustning och många fick belastningsskador i början. P 18 ska v.511 börja med Militär fysisk träning GU (MFT) med inspiration från Lv 6 och P 7. Detta för att optimera de värnpliktigas fysiska förmåga. Försvarshälsan lyfte att majoriteten av de värnpliktiga inte är fysiskt redo för grundutbildningen eller exempelvis marschtränet förr.

Psykisk hälsa

Förbandets värnpliktskonsulent beskrevs som synlig och närvarande av de värnpliktiga. Under besöket skapade Plikträdet sig en bild av att P 18 arbetar på flera sätt för att tillgodose en god mental hälsa för de värnpliktiga. För denna grundutbildningskull testade P 18 att låta värnpliktskonsulenten, förbandets präst och kompanichefen närvara under de värnpliktigas första inryckskväll. I samband

med inryck håller även värnpliktskonsulenten, prästen och psykologen en utbildning i hur man optimerar sin mentala hälsa. Slutligen har förbandet ett psykosocialt team bestående av värnpliktskonsulent, präst och psykolog för att exempelvis vägleda en värnpliktig rätt vid behov av samtalsstöd. Detta bidrar till ett mycket bra samarbete mellan värnpliktskonsulenten och Försvarshälsan som bidrar till en god psykisk hälsa för de värnpliktiga.

P 18 har inte lika många värnpliktiga som söker samtalsstöd i år och av de som är i behov söker majoriteten upp vård i ett tidigt skede.

Avbruten utbildning

Vid besöket hade 14 individer avbrutit sin grundutbildning. Elva av dessa var på grund av fysiska skador och resterande tre på grund av medicinska och psykiska skäl. Enligt Försvarshälsan har de flesta orsakerna varit något som hade kunnat upptäckas vid mönstringen.

Juridiska rättigheter och skyldigheter

Vid inryck utbildar rättsbefälet på P 18 de värnpliktiga i rättstjänst och disciplinansvar. Utbildningen berör bland annat tillåtna disciplinåtgärder, Försvarsmaktens värdegrund och uppförande kod samt tillvägagångssätt vid anmälning av disciplinären. Plikträdet ser ett stort värde i denna utbildning och vill därför uppmana förbandet att genomföra en repetitionsutbildning, eftersom mycket av den information som ges vid inryck lätt glöms bort. Plikträdet vill också lyfta P 18:s utbildning till andra förband att ta efter.

Försvarsmaktens värdegrund upplevdes som genomsyrande på förbandet.

Attityder & jargong

Förbandets förtroendevalda uttryckte att det bästa med P 18 är den familjära känslan som föreligger och att det finns ett öppet klimat. De menar att förbandets storlek bidrar till denna kamratliga jargong. Även jargongen mellan värnpliktiga och befälslag samt övrig personal uttrycktes som god. Framförallt under gruppchefsutbildningen var det ett öppet klimat mellan värnpliktiga och instruktörerna, vilket uppskattades av de värnpliktiga som genomförde utbildningen.

Vid ett par enstaka tillfällen hade befäl använt sig av begreppet "halt och lytt", vilket då har tagits upp i medinflytandespåret.

Materiel & personlig utrustning

Attackkänga 5.11, känga 90, känga 08 och stålhattakänga användes av de värnpliktiga. Majoriteten använde känga 90, men för de som har höga fotvalv skapar den problematik. Då tilldelas de värnpliktiga känga 08 tillsammans med särskilda inläggssulor. Dessvärre har många sulor en bristande kvalitet och därför uttryckte fysioterapeuten att det vore en fördel att denne var inkluderad i upphandlingen av sulor. Attackkänga 5.11 går lätt sönder enligt de värnpliktiga och detta är inte P 18 ensamma om utan problematiken kring attackkänga 5.11 ser Plikträdet på majoriteten av Försvarsmaktens förband.

Regnställ Helly Hansen (HH), stålhättäkängan och befattningsspecifik utrustning beskrevs av förrådet som en utmaning för värnpliktsutbildningen. Regnställ HH används som ett substitut för regnställ M90 och beskrevs av förrådet som undermålig. De regnställ M90 som finns prioriteras till fordonspersonal. Den befattningsspecifika utrustningen var bristande. Exempelvis tilldelas civila förkläden till de värnpliktiga som arbetar med drivmedel, på grund av brist på Försvarsmaktens motsvarighet, men problemet är att dessa inte täcker armarna. Dessutom får de värnpliktiga endast ut en uppsättning gummistövlar och därför kan de gummistövlarna som används i verksamhet med drivmedel inte brukas i annan verksamhet. Mekanikeroveraller för mekanikerna har även varit problematisk att få ut till de värnpliktiga.

Värnpliktiga kvinnor lyfte att Försvarsmaktens kläder är undermåliga och efterfrågade ett underklädesbidrag. Pliktrådet diskuterade frågan med förbandsledningen som menar att det är viktigt att all materiel som bärs av de värnpliktiga sker i enlighet med Beslut om användning (BOA) och är godkänd för användning i stridsvagn. Pliktrådet uppmanade P 18 att undersöka frågan om underklädesbidrag och möjligheten av en omfördelning mellan korta och långa trosor efter den enskildes preferens. Kroppsskydd 23D var tilldelat och de värnpliktiga har även fått ut stridskjortor.

Pliktrådet uppmanar förbandets värnpliktiga att skriva avvikelserapporter på den materiel som inte är funktionsduglig.

De värnpliktiga tar buss till förrådet då det ligger vid gamla P 18. Förrådet var i stort behov av en större lokal och en flyttår inplanerad för inrycket sommar 2026.

Information & mönstring

Majoriteten av plutonsbefälseleverna, en del gruppchefer och en del soldater hade bytt befattning. Exempelvis hade alla på GRK blivit placerade på LVKV och tvärtom. Att utbildning på annan ort kan förekomma har informerats om i välkomstbrevet men vilken plats har inte tilldelats de värnpliktiga förens cirka två till tre veckor innan påbörjad utbildning. Detta berör de som genomför utbildning på P 4 och P 7. Pliktrådet uppmanar P 18 att informera om utbildningsorten snarast efter det är fastställt.

De förtroendevalda lyfte att de uppskattade när en plutonchef hade samlat sin pluton för att informera om olika befattningar. Det gav svar på många frågor. Pliktrådet ser att detta är ett bra sätt att sprida information på, men att det på lång sikt finns ett stort behov av skriftliga befattningsbeskrivningar från Plikt- och prövningsverket. Värnpliktiga på P 18 önskar tilldelas skriftliga befattningsbeskrivningar från Pliktverket.

Efter årsskiftet 2024-2025 kommer värnpliktiga inte kunna boka resor till informationsträffar via Pliktverkets hemsida utan ansvaret hamnar på Försvarsmakten. P 18 uttryckte en oro kring detta då informationsträffar brukar vara ett viktigt tillfälle för den kommande värnpliktskullen att prova ut kängor, få information och träningschema. Pliktrådet avser att följa upp hur arbetet för att möjliggöra informationsträffar går, vid kommande besök.

Medinflytande

Plutonsbefälseleverna fick en tvådagarsutbildning om sin roll som förtroendevald där de bland annat gick igenom arbetsuppgifter och case-arbeten. 12 månaders fick en dag men kände sig fortfarande trygga i rollen. Försvarsmaktens centrala skyddsassistentutbildning var genomförd vid besöket.

Kompaninämnd och förbandsnämnd sker i linje med R GURU och de förtroendevalda uttryckte att de får bra återkoppling på det som lyfts. Plikträdet såg ett behov av samordningsmöten inför nämnderna och uppmanar P 18 till att införa det. Information om tid och plats för kommande kompaninämnd, förbandsnämnd och NVK möte är tydligt uppsatt i de värnpliktigas korridorer. Plikträdet uppmanar andra förband att ta efter P 18:s arbetssätt med medinflytandet då det bidrar och utvecklar förbandets värnpliktsutbildning.

Nätverk värnpliktiga kvinnor (NVK) genomförs en gång i månaden, på tjänstetid, med ledning av ett ansvarigt befäl. De förtroendevalda lyfte inga brister i nätverket förutom att det ansvariga befälet deltog först när 12 månaders ryckt in. Plutonsbefälseleverna som ryckte in i mars fick ta eget ansvar för att genomföra NVK. Plikträdet uppmanar P 18 att tillse att ett befäl framöver tar ansvar för nätverket i samband med plutonsbefälselevernas inryck.

Plutonenstimme fungerade däremot inte lika bra. Närvaron av plutonchefen har varierat och på underhåll och GRK var det inte lika välfungerande. De förtroendevalda beskrev att detta innebär att de sällan får återkoppling på frågor som lyfts, vilket påverkar de värnpliktigas motivation att lyfta saker och i stället vill de få plutonens timme "överstökat". Plikträdet uppmanar förbandet att tillse att befäl framöver prioriterar återkoppling på plutonens timme eftersom det bidrar till P 18:s utvecklingsanda.

Meningsfull utbildning

Vid besöket märkte Plikträdet att förbandet har växtvärk i utbildningen i form av brist på erfarna befälslag. Det bekräftades av de förtroendevalda som lyfte att det upplevs som om förbandet experimenterar i utbildningsplaneringen. Befälslagen lyfte att de har tunt med företrädare och att det är få som hade tidigare erfarenhet av värnpliktsutbildning. Plikträdet skapade sig under besöket en bild av att P 18 har drivna och bra befäl, men med en hög arbetsbelastning som påverkar utbildningen.

I år genomför plutonsbefälseleverna vagnskola tillsammans med soldaterna, vilket framfördes till Plikträdet som en utmaning. Plutonsbefälseleverna uttryckte att det är svårt att öva sitt ledarskap när de samtidigt ska utbildas tillsammans och hade i stället önskat att fordonsutbildningen lagts tidigare.

Schemadelgivning beskrevs som varierande då underhållsplutonen inte brukar få ett dagsprogram. Plikträdet uppmanar förbandet att följa upp schemadelgivningen till de värnpliktiga.

Inför inryck fick befälslagen en utbildning som inkluderar rättstjänst, mens i fält, mental hälsa och förhållningssätt.

Meningsfull fritid

Förbandets värnpliktiga framförde att deras meningsfulla fritid är väldigt begränsad och att det ibland kändes som om de är bundna till kasern. Detta har påverkat många av de värnpliktigas mående negativt. Soldathemmet ligger inne i Visby och det är sällan de värnpliktiga har vistats där. Efter tjänstens slut kan de värnpliktigas vistas på kasern eller använda de anställdas gym från klockan 19:00. Förutom detta finns det inte så mycket mer att göra. De värnpliktiga har haft tillgång till minibussar för att åka till gamla P 18 där det finns ett elljusspår, simhall, ICA och soldathemmet. De kan även efterfråga specifika körordrar. Vid besöket hade möjlighet till användning av minibussar blivit indragen på grund av att några värnpliktiga använt minibussarna i fel syfte genom att åka in till

Visby utan en körorder. Plikträdet uppmanar förbandet att återinföra användningen av minibussar. Det är en förutsättning för att de värnpliktiga ska kunna få en meningsfull fritid, återhämta och i längden kunna tillgodose sig den utbildning som bedrivs.

Plutonsbefälseleverna uttryckte att de har haft mycket kvällstjänst med endast en tidig kväll i veckan. Utöver det har de värnpliktiga haft beredskapstjänst där fler behövt stanna på kasern över helger när deras kamrater varit tjänstefria i hemmet.

Plikträdet uppmanar P 18 att i dialog tillsammans med de värnpliktiga utveckla möjligheterna och initiativen till en meningsfull fritid.

Resor

Hemresorna bokade av förbandet har varit både långa och osmidiga. Det blir extra krångligt för de som inte har SJ REKRYT-kort. Att boka flyg från Visby till Stockholm görs inte på grund av ekonomiska skäl och om P 18 skulle chartra egna flyg, likt K 4, menar de att det behövs riktlinjer och ekonomiska medel från Försvarsstaben. P 18 har i stället jobbat i över ett års tid för ett rekrytkort/pendlarkort på sjötrafik Destination Gotland, för att underlätta de värnpliktigas båtresor. Det har funnits förr och Plikträdet uppmanar FM KOMMERS att ta beslut om avtal och rekrytkort för Destination Gotland. P 18 är också under beredning för att chartra bussar från Nynäshamn och Oskarshamn till andra större knypunkter.

Vid dialog med förbandets förtroendevalda lyftes det att kommunikationen med adjutanterna har varit osmidig. Exempelvis har det missats att boka buss för de värnpliktiga att ta sig till färjan med, det tar lång tid att få ersättning för utlägg och vid ett tillfälle har individer fått hälften av sin månadsersättning. Plikträdet förslog att adjutanterna skapar expeditionstider för att underlätta kommunikationen kring resor.

Soldathem

Soldathemmet Visby ligger inne i Visby och föreståndaren brukar bland annat anordna aktiviteter på de värnpliktigas efterfrågan. Det är sällan de värnpliktiga vistas där men Plikträdet uppfattar att soldathemmet anstränger sig för att de värnpliktiga som kommer dit ska ha tillgång till en varuautomat där det går att köpa snacks och sällskapsspel.

Plikträdet informerades om att man håller på att renovera en lokal vid Suderbys för att flytta en del av soldathemmet närmare garnisonen.

Övrigt

Vid inryck fick de värnpliktiga kort information om sökbara ersättningar.

Under föregående år blev förbandets sjukvårdare tilldelade SeQF-bevis och Plikträdet uppmanade P 18 att informera de värnpliktiga om beviset. SeQF-bevis är Sveriges referensram för kvalifikationer och vid genomförd grundutbildning som gruppchef, kock eller undersköterska kan den värnpliktiga ansöka om detta kompetensbevis från förbandet.

Avslutning

Pliktrådet tackar förbandets förtroendevalda, Försvarshälsa, befälslag, förråd och förbandsledning för en god dialog som präglades av transparens. Pliktrådet vill även tacka värnpliktskonsulenten och LMA Jonas Palmgren för ett välplanerat besök. Vi ser fram emot återbesöket!

Ella Bjurhager
Ledamot, förbandsansvarig P 18

070-848 61 29
ella.bjurhager@pliktradet.se